

Nederlandse landgeiten op het Friese platteland

Johannes Tigchelaar is geboren op een Friese boerderij. Samen met zijn dochter Wardit is hij een echte liefhebber en fokker van de Nederlandse landgeit. Om en bij hun huis lopen momenteel eenentwintig geiten en acht bokken. Sinds 1986 wonen de Tigchelaars onder de rook van Marssum, een dorpje dicht bij Leeuwarden. Rond het huis is voldoende ruimte om de dieren te weiden en voldoende bewegingsvrijheid te geven. Naast de geiten lopen er 25 schapen en twee dekrammen. De veestapel wordt verder compleet gemaakt met de twee honden, de nodige konijnen, kippen en ganzen. Het lijkt er wel wat op een kinderboerderij, aldus Wardit.

In 1984 studeerde Johannes af als dierenarts aan de Universiteit Utrecht. In 1986 kocht hij een oude boerderij met ruim anderhalve hectare grond. De bedoeling was om de gebouwen geschikt te maken voor een dierenartspraktijk. Bij nader inzien was dat niet haalbaar. Aangezien de locatie onder de aanvliegroute van de Leeuwarder vliegbasis ligt, moesten de gebouwen aan extra zware eisen voor geluidsisolatie voldoen. De extra eisen, met name de eisen die aan de dakisolatie werden gesteld, bleken bij de oude boerderij bouwtechnisch niet haalbaar. Met als gevolg dat de oude boerderij werd gesloopt en op vrijwel dezelfde plaats een nieuwe woning en een praktijkruimte werden gebouwd. De kosten voor de benodigde geluidsisolatie bedroegen bijna een derde van de totale bouwkosten. Van-

uit deze locatie runde Johannes bijna twintig jaar een zelfstandige dierenartspraktijk. Zoals alles aan verandering onderhevig is, is dat ook zo met het vak van dierenarts. Door de toenemende schaalvergroting in de agrarische sector en beter opgeleide bedrijfschefs verschuift het werk steeds meer van genezend werken naar adviserend en preventief werk. Sinds 2002 werkt hij, na het overnemen van twee kleinere praktijken, samen met twee collega's in een maatschap. Ze behandelen alle landbouwhuisdieren en daarnaast ook gezelschapsdieren als honden, katten, konijnen en cavia's. Er is echter een duidelijk verschil in de benadering van de beide doelgroepen. De commerciële dierhouders hebben een minder sterke emotionele band met hun dieren dan eigenaren van gezelschapsdieren.

Nederlandse landgeiten in de Friese wei

L. de Vos

L. de Vos

'Stamgeit' Tjerry van Marssum geboren in 1997

Bij de laatste groep ben je toch meer 'de dokter'! Het is wel heel leuk en vooral ook dankbaar werk, vertelt Johannes. Het verbreedt tevens het vak. Tussen beide diergroepen vindt ook een zekere wisselwerking plaats. Ingrepen die bij de ene groep worden toegepast, blijken later soms van pas te kunnen komen bij een andere diersoort. De landbouwhuisdieren zorgen voor de boterham, terwijl de gezelschapsdieren het beleg aandragen. Aldus Johannes.

Geiten als hobby

Op de weilanden om en bij de praktijk lopen een kleine dertig geiten en circa vijfentwintig schapen. De geiten zijn de hobby van vader en dochter. De schapen zijn de liefhebberij van mevrouw Tigchelaar. Zij neemt de totale zorg van deze dieren, tot en met het aflammeren, voor haar rekening. De schapen zijn boeren- Texelaars, vertelt Johannes. Dit betekent dat het geen raszuivere Texelaars zijn, maar dieren zoals die al jaren in deze omgeving worden gehouden.

Eind jaren tachtig begon familie Tigchelaar met een aantal dwerggeitjes. Dat was toen leuk voor de kinderen. In 1994 werd de eerste landgeit van een fokker gekocht. Het was een ongekeurd lam en het werd prompt afgekeurd. Later werden er nog twee vrouwelijke landgeitlammeren aangekocht. Vanuit deze dieren is de kudde verder opgebouwd. De familienaam van de geiten is 'van Marssum'. Bij geiten is de familieband erg sterk en de moederzorg groter dan bij schapen.

L. de Vos

Typische geit Darwing van Marssum, geboren in 2004

Dieren die, om welke reden dan ook, een poosje van hun familieleden zijn afgezonderd, zoeken elkaar na hereniging direct weer op. Nieuwelingen worden in een reeds bestaande kudde dan ook vrijwel niet geaccepteerd. Voor het beweiden is vrij veel ruimte nodig. Geiten zijn erg beweeglijke dieren en hebben een snelle spijsvertering. Dientengevolge zijn ze sneller klaar met het herkauwen, dus is er meer tijd om rond te dolen. Door hun grote beweeglijkheid zijn ze niet vlug te vet. Ze leggen per dag al vretende circa 15 km af. Ter vergelijking: een koe loopt per dag al grazend gemiddeld 8 km en een schaap slechts 4 km. Niet alleen de beweeglijkheid van de geiten wijkt af, ook hebben ze een ander graaspatroon. Koeien en schapen grazen, geiten zoeken en plukken eerst de lekkere hapjes eruit. Reden om eerst de geiten twee à drie weken in de wei te laten en daarna de schapen het overgebleven gras en andere vegetatie te laten weggrazen.

Nederlandse landgeiten

Johannes en dochter Wardit zijn liefhebbers en fokkers van de Nederlandse landgeit. De landgeit komt voort uit een oud inlands ras. Het zijn sobere dieren die winterhard zijn. Zolang de dieren droog en beschermd kunnen liggen, kunnen ze buiten blijven. In de winter komen ze wel in de stal, waar ze in januari/februari aflammeren. De vroeg geboren lammeren zijn in april groot en sterk genoeg om naar buiten te kunnen. De stalperiode heeft verder ook zo zijn voordelen.

Bok Daan van Marssum, geboren in 2004

Dekbok Aron v.d. Elsenhoef, geboren in 2001

Doordat er dan meer contact met de dieren is, zijn ze beter benaderbaar. Bij het fokken van dieren heeft Johannes een voorkeur voor de kleur blauw. Vroeger fokte hij al blauwe Vlaamse reuzen. Ook de geiten zijn blauw. De blauwe kleur bij de geiten is eigenlijk een tussenkleur. De kleur van hun geiten vinden hij en Wardit eigenlijk nog wat te licht. Graag willen ze een geit met een wat donkerder kleur fokken.

Bij de Nederlandse landgeit is het type de belangrijkste rasstandaard. Naast de verdere specifieke raseigenschappen zoals gehoordheid, opgewipte neus met breed voorhoofd en een korte gedrongen bouw, is er verder veel diversiteit in de populatie. Ze komen in alle kleurvarianties voor, behalve de Toggenburger-aftekening. De bokken zijn langharig. Inkruisen met een ander ras is uit den boze. De stamgeit van de kudde van vader en dochter Tigchelaar is 'Tjerry van Marssum'. Ze is in 1997 geboren. Het streven is om zoveel als mogelijk het juiste type dier te fokken. Dit valt echter niet altijd mee. Een en ander is het gevolg van de, in het verleden toegepaste inkruising met andere geitenrassen.

De kudde omvat momenteel eenentwintig geiten en acht bokken, zowel dek- als boklammen. De boklammen worden zoveel mogelijk 'voor het leven' verkocht. Sinds een paar jaar houden ze er zelf ook een paar aan voor de opfok en liefhebberij. De kudde wordt voor verschil in bloedlijnen opgesplitst in twee fokgroepen. Ieder jaar worden vreemde dekbokken ingezet, behalve vorig jaar. Toen heeft men gebruikgemaakt van zelfgefokte bokken. De dekbokken worden meestal na één seizoen weer verkocht of geruild. Voor het fokprogramma staat hun een uitgebreid computerprogramma ter beschikking, waarin alle dieren zijn opgenomen. Uit de daaruit verstrekte gegevens kan men de fok-

lijnen en het risico van inteelt berekenen. Het programma is tevens geschikt voor de registratie van alle aanwezige dieren. Regelmatig gaan pa en dochter, meestal twee keer per jaar, naar de keuring. Per jaar laten ze circa veertien dieren keuren voor opname in het stamboek.

Vereniging

Vader en dochter zijn lid van de Landelijke Fokkersclub Nederlandse Landgeiten, L.F.N.L. Deze vereniging telt ruim 450 leden. Johannes is geen bestuurslid. Wel is hij als voorzitter van de keurmeestergroep nauw bij de vereniging betrokken. Zelf keurt hij niet, dochter Wardit wel. Hij heeft meer een coördinerende functie. Het lidmaatschap van de vereniging vindt hij een verruiming van zijn sociale contacten. Het is een hechte club. De meeste leden fokken niet uit economische motieven. Het zijn allen liefhebbers van alles wat van vroeger was en die mee willen werken aan het in stand houden van de oude rassen. De Nederlandse landgeiten zijn relaxte, prettige en betaalbare dieren. Volgens Johannes neemt de kwaliteit van de geiten duidelijk toe. De inteelt dient echter, middels het verwantschapregister, goed bewaakt te worden. Inteelttechnisch is de landgeit met circa 1800 geiten en rond de 120 dekbokken theoretisch uit de gevarenzone. De populatie ontgroeit langzaam maar zeker de status van zeldzaam huisdier. Maar... vermoedelijk is de inteelt toch nog groter dan men verwacht. Pas bij een bestand van om en nabij de 3000 raszuivere fokdieren kan men stellen dat de Nederlandse landgeit de gevarenzone is ontgroeid.

Behalve lid van de L.F.N.L. is Johannes Tigchelaar ook, al vanaf vrijwel het begin van de oprichting van de Stichting Zeldzame Huisdier-rassen, als lid bij de stichting betrokken. ●

Dierboekhoek

De Drentse patrijshond in heden en verleden. Auteur: J. Offereins-Snoek

In dit boek staat nog een vergeten dier in beeld, een Drentse patrijshond bij een vluchtheuvel in Leek

De Nederlandse hond is weer populair, tenminste dat kunnen we concluderen uit de stroom boeken over Nederlandse hondenrassen. Bij het honderdjarig bestaan van de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland in 2002 verschenen er voor het eerst sinds jaren weer twee boeken over alle Nederlandse hondenrassen. Gevolgd door boeken over de Friese rassen stabij en wetterhoun (zie Zeldzaam Huisdier no. 4, 2004 en no. 3, 2005), een Duits boek over Der niederländische Schapendoes (auteur: Hartmut Mohr. Wettenberg: Verlag Kuhlenkamp, 2003), en achter elkaar in 2004 en 2005 maar liefst drie boeken over de Drentse patrijshond. Twee ervan

man. Totaal anders is het derde boek, dat van Janny Offereins-Snoek, met een totaaloverzicht van alles wat je maar kunt bedenken over dit al enige eeuwen bestaande type hond, in bijna vijfhonderd pagina's en te veel foto's en interviews om te tellen. Het enige ontbrekende aspect is dat slechts summier de ontwikkeling van de spaniel uit de Gouden Eeuw naar de patrijshond, wetterhoun, stabij en kooikerhond zichtbaar wordt gemaakt aan de hand van schilderijen zoals die van Gabriël Metsu. Voor een aanzet tot een goed totaaloverzicht van deze ontwikkeling zie: www.friestabij.nl/rasinformatie/schilderijen.shtml.

Het boek kost 44,90 plus portokosten en is te bestellen via de auteur: J. Offereins-Snoek, Henriëtte van Heemstralaan 29, 3851 WB Ermelo, tel. 0341-419015, e-mail: vangroevenbeek@hotmail.nl.

René Zanderink

Kühanspannung in Deutschland, Reprint von 1936. Heinrich Steinmetz. Lemgo: Starke Pferde Verlag, 2006

In navolging van beide artikelen over de ossenkarren in Zeldzaam Huisdier 3 en 4 van 2006, kunnen wij u berichten dat vorig jaar een herdruk is verschenen van het Duitse standaardwerk over de ossentreklee, stammend uit de tijd dat er in Duitsland nog 2,5 miljoen koeien ingespannen werden. Veel illustratieve foto's van hoe je inspant, hoe je een juk aanbrengt en over het getuig. Ook een openluchtmuseum met aangespannen ossen vergaten we te vermelden: het Rheinisches Freilichtmuseum in Kommern met Glaner Rinder. Tot slot: als gevolg van beide artikelen ontving H.P. Lagerwerf inmiddels diverse uitnodigingen voor zijn ossenspan. Zo zal hij dit jaar bij de herdenking van de gebroeders van Limburg in Nijmegen met een in Buren geleende ossenkar de intocht in de stad maken.

René Zanderink